

TURINYS

Antikinės Europos civilizacijos šaknys 1

V skyrius. Senovės Graikija: nuo civilizacijos ištakų iki graikų ir persų karų

5.1 Graikijos civilizacijos ištakos	2
+5.2 Didžioji graikų kolonizacija	4
5.3 Senovės graikų tikėjimas	6
+5.4 Polių gyventojų kasdienybė	8
5.5 Atėnai – amatų ir prekybos centras	11
5.6 Sparta – karių polis	13
5.7 Graikų ir persų karai	15
Žinau, moku, galiu	16

VI skyrius. Nuo demokratijos tėvynės iki helenistinio pasaulio

6.1 Graikija – demokratijos gimtinė	18
6.2 Dievų garbei – olimpinės žaidynės	20
6.3 Teatras – graikų gyvenimo atspindys	24
6.4 Švietimas ir mokslas senovės Graikijoje	25
+6.5 Graikų menas – tobulumo viršūnė?	27
6.6 Aleksandras – Didysis?	30
6.7 Helenistinis pasaulis	32
+6.8 Senovės pasaulio stebuklai	33
Žinau, moku, galiu	34

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

Darbai su istorijos vadovu LAIKAS 7 (2022 M. BUP)

Autoriai: Ignas Kapleris, Rytas Šalna, Karolis Mickevičius, Antanas Meištas
Redaktorė Renata Levickienė
Dizaineris ir maketuotojas Arūnas Latiška
Žemėlapius sudarė Arūnas Latiška
Viršelio autorė Indrė Salanginaitė

© I. Kapleris, R. Šalna, A. Meištas
© Leidykla BRIEDIS, 2026

ISBN 978-609-494-290-7

VII skyrius. Senovės Roma: nuo miesto įkūrimo iki respublikos žlugimo

7.1 Romos istorijos pradžia	36
7.2 Kaip buvo valdoma Romos respublika?	37
7.3 Romėnai – Viduržemio jūros viešpačiai	39
7.4 Senovės romėnų kultūros laimėjimai	42
+7.5 „Duonos ir žaidimų!“ – romėnų pramogos	45
+7.6 Laisvalaikis romėnų termose	46
7.7 Julijus Cezaris: karvedys ir diktatorius	47
Žinau, moku, galiu	48

VIII skyrius. Romos imperijos klestėjimas ir žlugimas

8.1 Roma tampa imperija	50
+8.2 Imperijos stiprybė – klestintis ūkis	51
8.3 Roma – pasaulio sostinė	53
+8.4 Kasdienis romėnų gyvenimas	55
8.5 Nuo daug dievų iki vieno Dievo	57
8.6 Kodėl žlugo Vakarų Romos imperija?	59
+8.7 Pompėja – ugnikalnio išsaugotas senovės miestas	61
Žinau, moku, galiu	63

 – temos puslapis vadovėlyje

BRIEDIS

Iliustracijų šaltiniai

Delphi Archaeological Museum, 29; Harper Encyclopedia of Military History, 41; <https://earth.google.com/>, 11; <https://en.wikipedia.org/> (Benh Lieu Song), 54; <https://histclo.com/>, 25; <https://katalikutradicija.lt/>, 1; <https://lt.wikipedia.org/>, 1; <https://manobegimas.lt/>, 15; <https://novoscriptorium.com/>, 24; <https://ridiculouslyinteresting.com/>, 62; <https://romanmosaicworkshops.medium.com/>, 62; <https://www.cngcoins.com/>, 47; <https://www.fattiretours.com/>, 1; <https://www.getyourguide.com/>, 1; <https://www.shutterstock.com/> 23; <https://www.vrk.lt/>, 1; Kapleris I., 1; Latiška A., 39, 51, 56, 61, 62; Lehrmittelverlag des Kantons, Zürich, 20; Meištas A., 46; Musei Capitolini, 36; Museo archeologico nazionale, Napoli, 62; N. Morris, N. Grant, L. Isenman, H. M. Martell, L. McRae, J. Malam, M. Pollard, „Iliustruota pasaulio istorija: nuo didžiojo sprogimo iki trečiojo tūkstantmečio“, Vilnius: Briedis, 2007, 11; National Archaeological Museum of Athens, 29; Scala, 55; Schliack, 4; The Acropolis Museum, 29; The Archaeological Museum of Kalymnos, 29; The Heraklion Archaeological Museum, 29; The Museum of Roman Civilization, 53; The New York Historical, 60; www.shutterstock.com, 25, 57; Zavadskis M., 3, 6, 7, 24, 52.

1 Graikų dievai

Kiekvienas graikų dievas olimpietis simbolizavo arba globojo kurią nors gyvenimo sritį. Visi buvo panašūs į žmones ir turėjo skiriamąjį ženklą ar simbolį. Lentelėje trumpai aprašomas kiekvienas iš 12 dievų olimpiečių.

Naudokis vadovėliu ir internetu.

1. Lentelėje dešinėje įrašyk dievų vardus.
2. Atpažink piešiniuose vaizduojamus dievus ir įvardyk juos.
3. Pasirink du dievus, kurie galėtų būti tavo herojai. Paaiškink, kodėl juos pasirinkai.

1.
2.

Hermis
Afroditė
Hestija
Dzeusas
Artemidė
Hera
Apolonas
Arėjas
Atėnė
Demetra
Poseidonas
Hefaistas

2 Graikų mitinės būtybės

Graikų mituose pasakojama ne tik apie dievus, bet ir apie įvairias mitines būtybes. Vienos vaizduojamos kaip pabaisos, kitos turi žmonių ir gyvūnų bruožų.

Perskaityk aprašymus ir po kiekvienu piešiniu įrašyk mitinės būtybės vardą.

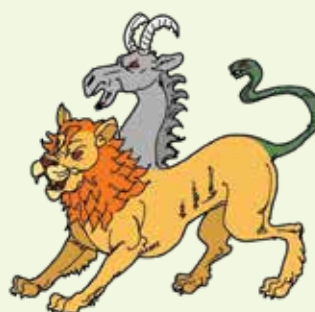

CHARIBDĖ	Pabaisa, savo pavidalu primenanti vandens verpetą.
CHIMERA	Baidyklė liūto galva, ožkos liemeniu, gyvatės uodega. Gali spjaudyti ugnį.
GRIFAS	Paukštis erelio galva ir liūto kūnu.
GORGONĖ	Pabaisa su gyvatėmis vietoj plaukų, žvynuotu kūnu. Nuo jos žvilgsnio suakmenėjama.
KENTAURAS	Miškų demonas, pusiau žmogus, pusiau arklys.

KIKLOPAS	Milžinas, kurio akis kaktoje.
PEGASAS	Sparnuotas žirgas, gimęs iš Medūzos kraujo.
SCILĖ	Jūrų pabaisa su šešiomis šuns galvomis, dvylika kojų, trimis eilėmis dantų.
SFINKSAS	Sparnuota būtybė, turinti moters galvą bei krūtinę ir liūto kūną.
SIRENA	Paukštis moters galva. Dainomis vilioja jūrininkus į pražūtingas vietas.

	Dievų ir žmonių valdovas. Sėdi Olimpo kalno viršūnėje, valdo visus gamtos reiškinius. Jam paklūsta žaibai ir griaustinis.
	Šviesos, mokslo ir meno dievas. Mėgsta poeziją, šaudymą iš lanko. Vaizduojamas su lyra rankose.
	Heros ir Dzeuso sūnus. Žiaurus ir klastingas karo dievas, karių globėjas.
	Meilės ir grožio deivė. Gimė iš jūrų putos. Vaizduojama laikanti paukštį, gėlę, obuolį.
	Medžioklės ir žvėrių deivė, auksaplaukio Apolono sesuo, ant pečių laikanti strėlinę, su lanku ir ietimi rankose.
	Dzeuso duktė, Atėnų globėja. Išminties ir karo deivė. Su žvilgančiu šalmu, ietimi ir skydu.

	Derlingumo ir žemdirbystės deivė. Be jos jėgos niekas neišdygsta pievose, dirvose ir miškuose.
	Ugnies ir kalvystės dievas. Amatininkų ir skulptorių globėjas.
	Dzeuso žmona. Globoja santuoką, siunčia sutuoktiniams įpėdinių. Vaizduojama su fazanu ir plunksna.
	Dievų pasiuntinys, keliautojų, pirklių globėjas. Vaizduojamas su sparnuotais sandalais ir stebuklinga lazda.
	Namų židinio, taikos ir laimės deivė. Prie jos šventojo židinio išsigelbėjimo ieškodavo bėgliai ir persekiojamieji.
	Jūrų valdovas. Jūros ir bangos paklūsta menkiausiam jo grėsmingo tridantčio judesiui.

1 Svečiuose pas pasiturintį graiką

1. Perskaityk pasakojimą ir išvardyk pasiturinčio graiko namo dalis.

- A.
- B.
- C.
- D.

Euktemono ir Elpinikės sūnaus Menono pasakojimas apie tėvų naująjį namą turtingame Atėnų miesto kvartale

Mėgstamiausia mano vieta – vidinis kiemas. Po balkonu maloniai vėsu ir visada truputis šurmulio, nes yra šulinys ir stovi viryklė. Mūsų vergės čia dažnai gamina valgį, kuria ugnį, šildo vandenį virtuvei ir maudytis, ruošia malkas, kuriomis žiemą šildomos gyvenamosios patalpos. Kitoje kiemo pusėje yra megaronas – didelė salė su mozaika išdėliotomis grindimis, kurioje tėtis su draugais mėgsta leisti laiką. Jie guli ant gultų prie stalėlių, juokauja ir kalbasi apie politiką. Sesuo Lisistratė ir aš mielai čia žaidžiame, nes kituose kambariuose grindys plūktos iš žemės, o sienos tik išbaltintos. Mama megarone būna retai. Dažniausiai laiką leidžia ginekėjoje greta miegamojo. Ten su vergėmis verpia, audžia. Kartu su ja – mano mažasis brolis Pilimonas. Lisistratei labai patinka mamos kosmetikos dėžutė. Ji gali valandų valandas sėdėti prie veidrodžio ir darytis šukuosenas. Aš su vergais mėgstu leisti laiką dirbtuvėse – patalpose prie gatvės. Čia vergai gamina sandalus, didžiules vazas, garsėjančias visuose Atėnuose. Jas rodome tik tada, kai ateina pirkėjas. Tokios vazos yra labai brangios.

2. Šiuose puslapiuose matai piešinių, vaizduojančių įvairius namų apyvokos daiktus ir baldus, kuriems gali parinkti vietą name. Reikiamose namo vietose įrašyk skaičius.
3. Įsižiūrėk į paveikslą ir pamėgink jame rasti Euktemono šeimos narius. Apibrauk juos.
4. Palygink Menono tėvų ir šių laikų namą bei gyvenimą jame. Į lentelę įrašyk, tavo manymu, keturis esminius skirtumus.

Senovės graiko ir mūsų laikų namų skirtumai

1.
2.
3.
4.

2 Vaikų pasakos senovės Graikijoje

Ne tik šiais laikais sekamos pasakos vaikams. Jas sekė, legendas, mitus pasakojo ir senovės Graikijoje. Perskaityk filosofo Sokrato požiūrį į vaikų auklėjimą ir atsakyk į klausimus.

a) Kokių pasakojimų vaikams siūlo vengti Sokratas?

.....

.....

.....

b) Kuriems pasakojimams patariama skirti daugiau dėmesio?

.....

.....

.....

c) Kokia informacija, tavo manymu, žalinga vaikams ir jaunesniojo amžiaus mokiniams?

.....

.....

.....

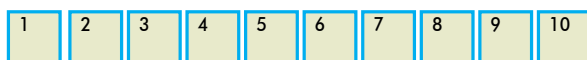
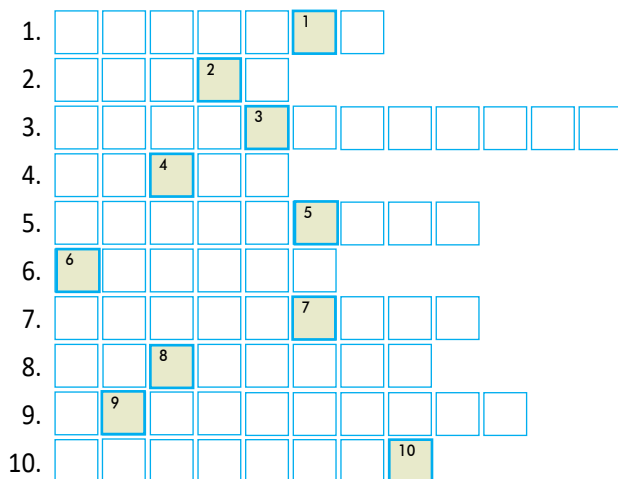
Filosofo Sokrato pamąstymai apie auklėjimą

„Noriu atkreipti dėmesį, kad privalome rūpestingai parinkti pasakojimus, kuriuos vaikai girdi iš savo motinų. Jie turi būti tik geri. Šiuo metu nemažos dalies pasakojimų reikėtų atsisakyti, ypač tų, kuriuose vaizduojami negeri dievų ir didvyrių poelgiai, taip pat pasakojimų apie karus, dievų kovas. Daugiau dėmesio reikia skirti pirmą kartą vaikų girdimiems pasakojimams, kuriuose labiausiai pabrėžiama drausmė ir padarumas. Motinos neturėtų vaikų gąsdinti ir šiurpiais pasakojimais apie dievus, slampinėjančius naktį kažkokių nežinomųjų pavidalu.“

Platon, *Der Staat*, II, 378 af.
(sutrumpinta)

SVARBIAUSIOS SĄVOKOS

1 Išspręsk kryžiažodį ir sužinok, kaip vadinama senovės graikų mituose minima Kretos saloje gyvenusi pabaisa – pusiau žmogus, pusiau jautis.

1. Senovės graikų karo laivas su trimis irklų eilėmis.
2. Senovės Graikijos miestas-valstybė.
3. Masinis graikų persikėlimas gyventi į kitas teritorijas.
4. Svarbiausia senovės Graikijos miestų aikštė.
5. Persijos valstybės valdymo būdas, kai visa valdžia priklauso vienam asmeniui ir remiasi prievarta.
6. Senovės Graikijos ir Romos civilizacijų pasaulis.
7. Graikų mitinė būtybė – iki juosmens žmogus, nuo juosmens arkys.
8. Senovės graikams tai svetimšaliai, visi žmonės, kurie nekalbėjo graikiškai.
9. Deivės Atėnės šventykla Atėnuose.
10. Žmogus, turintis savo valstybėje nustatytas teises ir pareigas.

LAIKAS ISTORIJOJE

2 Laiko juostoje įrašyk tinkamą datą arba įvykį.

..... – m. pr. Kr.

Gyvuoja Kretos civilizacija.

..... – m. pr. Kr.

Gyvuoja Mikėnų civilizacija.

..... – m. pr. Kr.

Gyvuoja senovės Graikijos civilizacija.

..... a. pr. Kr.

Prasideda didžioji graikų kolonizacija.

Apie 1000 m. pr. Kr.

1250 m. pr. Kr.

..... a. pr. Kr.

Senovės graikų poliai pradeda kaldinti sidabrinės monetas.

500–449 m. pr. Kr.

..... m. pr. Kr.

Homero poemos „Iliada“ ir „Odisėja“.

3 Atpažink pavaizduotas senovės graikų asmenybes ir mitų veikėjus.

A

A _ _ _ _ s

B

C

H _ _ _ _ _

D

E

F

P _ _ _ _ _

G

J _ _ _ _ _

4 Kurios asmenybės veiklą atspindi apibūdinimas? Įrašyk tinkamą raidę (A–G).

☐ Poetas, sukūręs senovės graikų literatūros šedevrus – poetas „Iliada“ ir „Odisėja“.

☐ Galingiausias graikų mitų didvyris, pagarsėjęs savo 12 neįtikėtinų žygių.

☐ Spartos karalius, drauge su savo kariais didvyriškai pasipriešinęs daug gausesnei persų kariuomenei Termopilų mūšyje.

☐ Legendinio Trojos karo herojus. Jis buvo beveik neįveikiamas achajų karys, turėjęs vienintelę silpną vietą – kulną.

☐ Argonautų jūrinės ekspedicijos vadas, drauge su bendražygiais pasiekęs Kolchidę ir parvežęs į tėvynę stebuklingą aukso vilną.

☐ Jis pavogė ugnį iš dievų ir padovanojo ją žmonėms. Už tai sulaukė žiaurios Dzeuso bausmės.

☐ Persijos valdovas, pradėjęs graikų ir persų karus.

5 Priskirk, kas kam tinka. Į apskritimą įrašyk: M – Mino civilizacija, K – Mikėnų civilizacija, F – finikiečiai, A – Atėnų polis, S – Spartos polis.

- ☐ Kretos sala
- ☐ Peloponeso pusiasalis
- ☐ Atika

- ☐ Sukūrė pirmąją pasaulyje abėcėlę
- ☐ Purpuras
- ☐ Polyje labiausiai vertinta žmogaus laisvė, tolerancija, išsimokslinimas

- ☐ Polyje aukštinta fizinė jėga, klusnumas ir griežta drausmė
- ☐ Partenonas
- ☐ Achajai

- Puikiai – viskas pavyko ir panašias užduotis galiu padėti atlikti kitiems.
- Gerai – atlikau beveik visas užduotis, bet negaliu padėti jų atlikti kitiems.
- Patenkinamai – ne visas užduotis atlikau ir supratau, turiu dar pasimokyti.
- Silpnai – užduočių neatlikau, nes nieko nesupratau, turiu prašyti mokytojo pagalbos.

ĮSIVERTINIMAS

Šiame užduočių sąsiuvinio skyriuje atlikai daug užduočių. Elks sąžiningai ir įsivertink, kaip tau sekėsi jas atlikti. Ties tinkamu ženklu pažymėk +.

